

Відгук

офіційного опонента - доктора педагогічних наук, професора Лісової Світлани Валеріївни на дисертацію Фонарюк Олени Василівни „Підготовка майбутніх учителів математики до конструктивно-проектувальної діяльності”, поданої на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 - теорія і методика професійної освіти

Інтеграція України до Європейського освітнього простору зумовила перегляд і уточнення перспективних напрямів розвитку вітчизняної освіти, що є пріоритетним для професійно-педагогічної підготовки студентів в університетах України. Особливої актуальності у процесі професійно-педагогічної підготовки студентів набуває впровадження у практику діяльності вищої школи ефективних моделей, новітніх технологій організації навчально-виховного процесу, що забезпечують високий рівень професійної діяльності та особистісних якостей майбутнього фахівця.

Тому дисертація Фонарюк Олени Василівни, яка присвячена проблемі підготовки майбутніх учителів математики до конструктивно-проектувальної діяльності в умовах сьогодення, набуває особливої актуальності.

Важливість наукового пошуку ефективних шляхів підготовки майбутніх учителів математики до конструктивно-проектувальної діяльності, відсутність ґрунтовних робіт з проблеми, підкреслюють актуальність теми дослідження.

Дослідження виконано відповідно до тематичного плану наукових досліджень кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка „Формування професійної компетентності майбутніх учителів в умовах європейської інтеграції” (державний реєстраційний номер 0110U002110).

Дисертанткою проаналізовано результати відомих досліджень з проблеми підготовки учителя математики до конструктивно-проектувальної

діяльності. Врахування результатів аналізу, а також вивчення стану цієї проблеми на практиці в нашій державі, дозволило виявити низку суперечностей:

- між сучасним соціальним запитом національної системи освіти в спеціалістах, здатних до проектування навчального процесу і своєї професійної діяльності та наявними можливостями системи підготовки сучасного вчителя;
- між потребами вищої педагогічної школи в дослідженнях проблеми проектування та фрагментарністю використання таких наукових пошуків у традиційній системі навчання майбутніх педагогів;
- між затребуваністю у використанні проектувальної діяльності як засобу професійної підготовки педагога та недостатністю науково-методичного забезпечення цього процесу.

Автором в логічній послідовності подається категоріальний апарат дослідження, який розкриває сутність і стан досліджуваної проблеми.

Мета дослідження в даній дисертаційній роботі зумовлює загальну спрямованість і логіку дослідження, а саме: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити технологію підготовки майбутніх учителів математики до конструктивно-проекувальної діяльності.

Заслуговує на увагу формулювання об'єкта і предмета дослідження, як категорії наукового процесу, що співвідносяться між собою як загальне і часткове. До цього слід додати, що досить чітко, конкретно і науково коректно визначено п'ять основних дослідницьких завдань, викладених у дисертації.

Формулювання мети, завдань, об'єкта, предмета дослідження, переконливо засвідчують належний теоретичний і практичний рівні підготовки дисертантки. Що стосується комплексу загальнонаукових методів, які використовувалися на різних дослідницьких етапах, то вони систематизовані за трьома групами - теоретичні, емпіричні, статистичні.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять філософські положення про єдність педагогічної теорії і практики; концептуальні ідеї про людину як суб'єкт діяльності та її активність у виховному процесі; загальнотеоретичні й методологічні положення філософії, психології, соціології, педагогіки щодо розвитку і всебічного формування особистості майбутнього педагога; сучасні концепції демократизації та гуманізації освіти та виховання; комплекс науково-теоретичних підходів до вивчення проблеми дослідження (діяльнісного, системного, технологічного, особистісно орієнтованого, вітагенного), а також основні ідеї психолого-педагогічної науки щодо:

- неперервної професійної освіти (В.П. Андрущенк, П.І. Антонюк, Г.П. Касянович, І.А. Зязюн, В.Г. Кремень, В.С. Лутай, Л.І. Міщик, Н.Г. Никало, П.Ю. Саух та ін.);
- системно-структурного підходу до аналізу педагогічних явищ (В.Г. Афанасьєв, Л. Барталанфі, І.В. Блауберг, Н.В. Кузьміна, В.М. Садовський, А.І. Умов, Ю.Г. Юдін та ін.);
- дидактики професійної освіти (О.Є. Антонова, В.І. Бондар, Н.В. Гузій, С.У. Гончаренко, В.А. Казаков, І.Я. Лернер, С.В. Лісова, П.І. Підласистий та ін.);
- сутності й змісту проєктувальної діяльності (І.І. Бабін, М.М. Бойко, В.Л. Кондратюк, О.С. Падалка, А.С. Нісімчук, І.Д. Чечіль, В.З. Юсупов та ін.);
- місця й ролі конструювання та проєктування в контексті професійної підготовки майбутніх учителів (А.П. Якімов, Ю.К. Чабанський, С.С. Вітвицька, В.І. Гінецинський, О.А. Дубасенюк, І. І. Коновальчук, Н.В. Кузьміна, М.М. Поташнік, В.О. Сластьонін та ін.).

Результативність дослідження Фонарюк О. В. забезпечується теоретичним обґрунтуванням вихідних положень, використанням

взаємопов'язаних методів, адекватних меті, завданням, об'єкту, предмету дослідження.

Високий рівень теоретико-методологічної підготовки дозволив дисертанту грамотно вибудувати експериментальну роботу в Житомирському державному університеті ім. Івана Франка, Уманському державному педагогічному університеті ім. Павла Тичини, Дрогобицькому державному педагогічному університеті ім. Івана Франка, Житомирському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти.

Наукова новизна і теоретичне значення дослідження полягають у тому, що вперше: визначено сутність і структуру конструктивно-проектуювальної діяльності, визначено її компоненти (актуалізаційний, змістово-діяльнісний, оцінно-результативний); виокремлено критерії, показники та рівні готовності до конструктивно-проектуювальної діяльності майбутніх учителів математики, простежено їх взаємозв'язок і взаємозумовленість; визначено сутність та складові готовності майбутніх учителів математики до конструктивно-проектуювальної діяльності (мотиваційний, змістовий, операційний компоненти); удосконалено зміст, форми і методи підготовки майбутніх фахівців визначеного профілю, на основі системного аналізу уточнено сутність провідних категорій дослідження; подальшого розвитку набули положення теорії і практики проектування в професійній діяльності вчителя, а також система конструктивно-проектуювальних знань, умінь та навичок майбутніх фахівців визначеного профілю.

Ми позитивно оцінюємо структуру дисертації О.В. Фонарюк, що охоплює вступ, 3 розділи, зміст яких логічно взаємопов'язаний: Розділ I - „Теоретичні основи підготовки учителів математики до конструктивно-проектуювальної діяльності”; Розділ II - „Модель формування готовності майбутніх учителів математики до конструктивно-проектуювальної діяльності”; Розділ III - „Експериментальна перевірка моделі підготовки майбутніх учителів математики до конструктивно-проектуювальної діяльності”.

Заслуговує на підтримку викладені теоретичні основи підготовки майбутніх учителів математики до конструктивно-проектувальної діяльності. Особливу увагу дисертантка приділила репрезентації основних категорій й понять роботи, схарактеризована методологія дослідження та її складника. Так у теоретичному аналізі проблеми визначені провідні наукові підходи, які визначають структуру науково-теоретичного дослідження процесу підготовки учителя математики до конструктивно-проектувальної діяльності, а саме: діяльнісний, системний, особистісно-орієнтований, технологічний, вітагенний.

О.В. Фонарюк доводить, що конструктивно-проектувальна складова, як компонент професійної діяльності учителя математики, є системним феноменом, що реалізується у процесі викладання математики та в позанавчальній діяльності і забезпечує оволодіння освітніми компетенціями.

На позитивну оцінку заслуговує викладене положення автора щодо підготовки вчителя математики до конструктивно-проектувальної діяльності, а саме: як система цілеспрямованих дій на основі системної технології, що передбачає реалізацію комплексу взаємопов'язаних компонентів і забезпечує формування умінь і навичок у процесі навчання у ВНЗ.

Поряд з цим дисертантка звертає увагу на те, що на сьогодні практика професійної підготовки вчителя математики недостатньо орієнтована на формування системного бачення педагогічної діяльності, усвідомлену професійну мотивацію; у професійній підготовці фахівців визначеного напрямку у більшості домінує спрямованість на результат, а не на взаємодію учасників освітнього процесу, відсутній якісний аналіз результатів діяльності майбутніх педагогів у процесі їх професійної підготовки.

Заслуговує на увагу запропонована та теоретично обґрунтована модель підготовки майбутніх учителів до конструктивно-проектувальної діяльності, яка враховує сучасні освітні тенденції до оптимізації, забезпечення динамічності навчального процесу, його багатоваріантності та різновекторності.

Ми позитивно оцінюємо структурні компоненти формування готовності майбутніх учителів математики до конструктивно-проектувальної діяльності: актуалізаційний, змістово-діяльнісний, оцінно-результативний.

На основі виокремлених структурних компонентів дисертанткою розроблено критерії, показники та рівні готовності майбутніх учителів математики до досліджуваного виду діяльності.

Автор дисертації зазначає, що впровадження моделі у навчально-виховний процес підготовки майбутніх учителів математики до конструктивно-проектувальної діяльності сприяє розвитку здатності до аналізу, перенесення досвіду розв'язування математичних задач, логічному обґрунтуванню власних ідей, пошуку нестандартних підходів у досягненні поставленої мети, прогнозуванню результатів своєї діяльності.

Програма і методика експериментальної роботи свідчать про органічне поєднання високого рівня теоретичної і практичної підготовки дисертантки.

На основі аналізу результатів констатувального етапу експерименту виявлено недостатній рівень сформованості мотиваційного, змістового, операційного компонентів готовності майбутніх учителів математики до конструктивно-проектувальної діяльності, що дало змогу автору зробити висновок про те, що традиційна система підготовки не задовольняє в повному обсязі сучасних вимог навчально-виховного процесу і потребує вдосконалень.

Позитивним фактором, на наш погляд, є впровадження у навчально-виховний процес авторської технології підготовки майбутніх учителів математики до конструктивно-проектувальної діяльності. Автором доведено, що основні етапи технології - діагностико-інформаційний, організаційно-діяльнісний, оцінно-реалізаційний суттєво вплинули на конструктивно-проектувальну діяльність студентів, забезпечуючи їх математичну, логічну та професійну підготовку.

Формувальний експеримент, як стверджує дослідник, надає можливість простежити динаміку кількісних та якісних змін у структурних компонентах

підготовки майбутніх учителів математики до конструктивно-проектувальної діяльності.

Результати порівняльного дослідження засвідчили переваги інноваційної підготовки в експериментальних групах, порівняно з контрольними, що виявилися у позитивній динаміці загальних рівнів готовності майбутніх фахівців у зазначеній галузі.

Позитивно оцінюємо висновок автора дослідження про те, що впровадження у навчальний процес технології підготовки майбутніх учителів математики до конструктивно-проектувальної діяльності засвідчило підвищення якісного рівня їх готовності та посилення мотивації до навчання, активізацію навчально-пізнавальної діяльності студентів, їх здатність до самоаналізу, самооцінки та самовдосконалення, що створює умови для особистісного та професійного становлення майбутнього фахівця.

Перевірка достовірності результатів експерименту забезпечувалася комплексом методів, зокрема, використанням методики „мета-засіб-результат” (МЗР) А.А. Карманова, критерію Y-кутового перетворення Фішера.

Виконане дослідження підтвердило необхідність розробки моделі, впровадження спеціальної технології професійної підготовки майбутніх учителів математики до конструктивно-проектувальної діяльності.

Позитивним науковим доробком автора, на наш погляд, є навчально-методичний супровід процесу підготовки майбутніх фахівців до визначеного виду діяльності. Результатом дослідження є розроблений спецкурс „Конструктивно-проектувальна діяльність майбутніх учителів математики”, який орієнтовано на осмислення студентами основних понять, термінів і категорій конструктивно-проектувальної діяльності, оволодіння знаннями про сутність і специфіку професійної педагогічної діяльності з позиції конструктивно-проектувальної функції, установки на оволодіння знаннями й уміннями, формування інтересу до майбутньої професії.

Важливим, на нашу думку, є те, що дисертанткою вперше визначено сутність і структуру конструктивно-проектувальної діяльності майбутніх учителів математики, науково обґрунтовано теоретичну модель підготовки майбутніх учителів математики до конструктивно-проектувальної діяльності, визначено її компоненти, виокремлено критерії, показники та рівні готовності, простежено їх взаємозв'язок і взаємозумовленість, визначено сутність та складові готовності майбутніх учителів математики до конструктивно-проектувальної діяльності. Інші компоненти наукової новизни (удосконалено, набуло подальшого розвитку) підтверджуються узагальненими результатами наукового пошуку.

Практичне значення дослідження можна класифікувати як реальний здобуток дисертантки.

Адже нею розроблена експериментальна методика підготовки майбутніх учителів математики до конструктивно-проектувальної діяльності, розроблено методичне забезпечення спецкурсу „Конструктивно-проектувальна діяльність майбутніх учителів математики”, що представлений у варіативній складовій навчального плану підготовки майбутніх учителів математики.

Розроблена модель методично інтегрована у вигляді конкретних форм, методів і функцій.

У результаті ґрунтовного логіко-методологічного аналізу наукових джерел, одержані автором матеріали дали змогу уточнити сутність провідних категорій дослідження, які забезпечують професійну підготовку майбутніх учителів математики.

Не викликає сумніву те, що одержані у процесі дослідження, результати, сприятимуть подальшому розвитку теорії і методики професійної освіти.

Опрацьовані, систематизовані та узагальнені результати дослідження пройшли належну апробацію та впровадження у практику роботи вищих навчальних закладах освіти.

Слід констатувати, що висновки, представлені у дисертації, свідчать про цілісність і логічну завершеність дослідження. Дисертація Фонарюк Олени Василівни відзначається новизною результатів дослідження, має практичне значення, свідчить про те, що дисертантка достатньою мірою оволоділа методикою самостійного педагогічного дослідження.

Основні положення дисертаційного дослідження відображено у 12 публікаціях, з них 4 у провідних наукових фахових виданнях України, 2 статті у зарубіжних періодичних наукових виданнях, 6 статей у збірниках наукових праць та матеріалів конференцій.

Зміст автореферату ідентичний з основними положеннями дисертації.

Дисертація Фонарюк Олени Василівни є самостійно виконаною, завершеною роботою, має додатки, достатньою мірою ілюстрована.

Оцінюючи в цілому дисертаційне дослідження Фонарюк О.В. позитивно, вважаємо за необхідне зробити деякі зауваження та побажання:

1. Представлене дослідження було б більш вагомим, якби автор приділив увагу порівняльному аналізу теорії і практики вітчизняного і зарубіжного досвіду досліджуваної проблеми.
2. На нашу думку, дисертантка недостатньо критично проаналізувала сукупність недоліків, що гальмують впровадження інноваційних моделей, технологій, методик професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів математики у вищих навчальних закладах України. Це сприяло би поглибленню висновків щодо впровадження авторської технології і моделі у практику діяльності вищої школи.
3. Робота достатньо ілюстрована таблицями, схемами, рисунками. Вважаємо, що текст дещо перевантажений розрахунками і таблицями. На наш погляд, доцільно було б перенести їх у додаток.
4. У тексті дисертації трапляються окремі стилістичні й орфографічні помилки, хоча більшість з них є технічними.

Висловлені побажання і окремі зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку роботи О.В. Фонарюк.

Загальний висновок:

Дисертаційне дослідження Фонарюк О.В. „Підготовка майбутніх учителів математики до конструктивно-проектувальної діяльності” за спеціальністю 13.00.04 - теорія і методика професійної освіти за актуальністю, змістом, новизною, теоретичним і практичним значенням, повнотою викладу основних результатів у публікаціях відповідає вимогам нормативних документів до кандидатських дисертацій, а її автор - Олена Василівна Фонарюк заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук із спеціальності 13.00.04 - теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент,
доктор педагогічних наук,
професор

С.В. Лісова

